

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND LIBERTATEA ÎNTRUNIRILOR

THEORETICAL APPROACHES REGARDING FREEDOM OF ASSEMBLY

ROȘU Cristian-Marius,
Universitatea de Stat din Moldova
email: cristianmarius0607@gmail.com,
ORCID: 0009-0009-8534-0613

Rezumat

În articolul respectiv încercăm să abordăm teoretic esența dreptului la întrunire ca fiind o libertate fundamentală garantată prin instrumentele internaționale și legile interne. Acest drept constituie și fundamentul exercitării dreptului la libera exprimare și libertatea de asociere. Novația informației prezentate în articol se referă la aspectul exercitării dreptului copiilor la libertatea de a se întruni. Prezentăm câteva posibilități reglementate de lege pentru a asigura funcționalitatea dreptului la întruniri pentru copii, adolescenți și tineri. Am constatat și am argumentat diferența dintre noțiunile de drept și libertate pentru a evita situațiile de interpretare greșită a legii. Nu în ultimul rând, am redat izvoarele istorice care au stat la baza apariției și dezvoltării dreptului la întruniri în forma pe care o avem în prezent.

Summary

In this article we try to approach theoretically the essence of the right to assembly as a fundamental freedom guaranteed by international instruments and domestic laws. This right is also the foundation for exercising the right to freedom of expression and freedom of association. The novation of the information presented in the article refers to the aspect of the exercise of children's right to freedom of assembly. We present some possibilities regulated by law to ensure the functionality of the right to assembly for children, adolescents and young people. We found and argued the difference between the notions of law and freedom in order to avoid situations of misinterpretation of the law. Last but not least, we have presented the historical sources that led to the emergence and development of the right to assembly in the form we currently have.

Cuvinte cheie: libertate, drept, democrație, întrunire, asociere, valori, societate

Libertatea întrunirilor constituie un precursor a înființării statului. Acest drept a stat la baza creării statelor, desființării lor, schimbării puterii în stat, loviturilor de stat, creării noilor formațiuni statale, declararea identității naționale, autodeterminarea popoarelor, proclamarea independenței și statalității. Or, omul este singura ființă înzestrată cu rațiune, având totuși necesitatea de a trăi într-o comunitate, astfel că, încă din perioada prestatală oamenii locuiau în grupuri, asociați în diferite formațiuni mai mici sau mai mari, având un conducător față de care se supuneau. Desigur, prima celulă a fundamentării societății contemporane a constituit-o familia, unde, la fel, exista cel care era responsabil de toți membrii familiei. Divergențele apărute în cadrul acestor formațiuni se rezolvau în baza dialogului, materializat anume prin întrunirile în grupuri de câteva persoane, comunicând celorlalți despre nemulțumirile și doleanțele lor, urmare a cărui fapt se aplană situația conflictuală.

Vom încerca să abordăm libertatea întrunirilor din mai multe unghiuri. Astfel, urmând evoluția istorică, începem prin a evidenția geneza dreptului la întruniri. Reieșind din izvoarele istorice, primele idei care au stat la baza democrației se întemeiau anume pe întrunirea poporului pentru a duce treburile publice și a rezolva problemele în statul atenian. Vorbim aici de Adunarea

poporului, care era numită Ecclesia, constituind instituția fundamentală a democrației din Atena antică, datată din anii 480-404 î.Hr., fiind și perioada epocii de aur ateniană [1]. Specific acestor întruniri este că participau toți cetățenii atenieni. Putem spune că întruniile din acea perioadă erau o combinație a formei de guvernământ cu dreptul la întrunire a cetățenilor pe care îl avem în prezent, argumentându-se această poziție prin faptul că Ecclesia este o formă de guvernământ, dar totodată, privită din latura participării tuturor cetățenilor cu prezența fizică, direct manifestându-și acordul sau dezacordul asupra unor anumite subiecte, la necesitate boicotând anumite decizii sau acțiuni, precum și evenimente petrecute în societate, observăm tendința de a îmbina democrația directă cu forma incipientă a dreptului la întrunire. Susținem acestea și încă reieșind din trăsătura dreptului la libertatea întrunirii pașnice prin care acest drept constituie dialogul dintre forța de guvernare și societate, ceea ce în Atena antică erau fuzionate toate într-o singură manifestație.

Ulterior trecerii prin schimbări radicale de formă și organizare a democrației, s-a ajuns la concluzia că forma cea mai practică de guvernământ a democrației este democrația reprezentativă. Aceste concluzii au fost deduse și din practica Greciei antice, anume pe motiv că nu toți cetățenii cu drept de participare în cadrul Adunării Poporului participau, întemeindu-și absența pe lucrările în câmp care erau strigente, iar convocările Ecclesiei serau stabilite de patru ori în fiecare lună, exceptând adunările ad-hoc pe motive excepționale. De aici, trecându-se la democrația reprezentativă, dreptul poporului de a se face auziți în societate s-a garantat prin păstrarea dreptului la întruniri, în cazuri de necesitate, întemeindu-se pe o problemă cu care se confruntă societatea, însă fiind exclusă puterea decisivă a participanților la manifestații, rolul întrunirilor fiind tribuna de dialog între popor și reprezentanții poporului.

Perioada medievală se caracterizează prin monarhism, totalitarism dar și existența ideologiei liberaliste insuficiente. Democrația a suferit interpretări și reinterpretări vizionare, doctrinare și practice care nu puneau accentul pe promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor oamenilor, ci se axau pe limitarea influenței claselor bogate asupra deciziilor luate de monarh, esența adevărată a democrației fiind neglijată mult timp în partea ce ține de drepturile poporului la luarea deciziilor în stat, și în general asupra drepturilor cu care s-a născut ființa umană.

Totuși, primul punct de pornire spre declararea drepturilor naturale ale omului, printre care și dreptul la libertatea de asociere și întrunire pentru revendicarea drepturilor fundamentale, precum și drepturile cetățenești la libertate și securitate, s-a încolțit în 1215 când a fost emisă Magna Charta Libertatum, de către regele Angliei Ioan Fără de Țară [2] sub presiunea nobilimii. Și aici vedem utilitatea dreptului la asociere și întrunire de către nobilime, la îndemnul Papei, pentru a contracara monopolul puterii monarhului, eforturile lor încununându-se cu succes. Pe lângă consacrarea, pentru prima dată a libertăților și drepturilor fundamentale ale omului, Magna Charta Libertatum, pe bună dreptate mai este considerată și prima constituție.

Adevărata democrație, bazată pe principiile libertății și demnității umane, a separării puterii în stat s-a înfiripat doar spre sfârșitul sec. al XVIII - începutul sec. al XIX-lea. Atunci, sub influența curentelor liberalismului, sistemul democratic a început să se exteriorizeze în adevărata sa formă, delimitând și declarând cele două mari puteri – statul și poporul, care includea toți cetățenii, tuturor bărbaților oferindu-li-se dreptul la vot, precum și recunoașterea egalității politice a tuturor cetățenilor, dar și proclamarea interzicerii imixtiunii statului în sfera privată a vieții persoanelor [3].

După finisarea celui de-al doilea război mondial, în lume domina o stare plină de tensiune și de incertitudine, dar dornică de stabilitate și așteptări înalte de la viitor.

În acest context, se cerea pace în lume, lumea însă nu era pregătită să acționeze individual în sensul de a-și reveni după îndelungata perioadă de război. Urmare a evenimentelor ce au avut loc,

marile puteri ale lumii au decis să se unească, iar cooperarea internațională și-a găsit refugiu pe vechiul continent european. Altercațiile ideologice dintre vechea putere și mințile lumii noi, cea care dorea să construiască lumea de după război, au dus la migrarea centrului gravitațional al organizațiilor internaționale în statele unite ale Americii. Astfel, Organizația Națiunilor Unite a devenit prima organizație ce a adunat statele lumii la o masă a discuțiilor și înțelegerilor, în urma cărora, la lumina zilei a apărut Declarația Universală a Drepturilor Omului [4], primul act ce proclamă drepturile fundamentale ale omului, sistematizate într-un act de talie mondială.

Dreptul la libertatea de întrunire pașnică întruchipează dialogul dintre două mari puteri - statul și societatea – poporul.

Nu în zadar dreptul la libertatea de întrunire pașnică a fost consacrat în toate actele internaționale cu privire la Drepturile Omului, aici referindu-ne la:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, anul 1948. Aceasta statuează la art. 20 că: *«Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică. 2. Nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație».*

Acesta este primul act constituant al recunoașterii persoanei drept ființă cu drepturi fundamentale, intangibile, inviolabile dobândite odată cu nașterea sa, și care nu pot fi anulate nici într-o circumstanță naturală sau creată artificial. Referindu-ne la restrângerea dreptului la întrunirea pașnică, Declarația nu admite, sau mai bine zis, nu prevede posibilitatea aplicării cărorva limitări în exercitare. Ulterior, în actele internaționale adoptate în spocul continuității proclamării și garantării drepturilor fundamentale, se aduc ajustări drepturilor consacrate în declarație, prevăzându-se și situațiile în care ar exista posibilitatea de a restrânge anumite drepturi și a spectrului de acționare a acestuia, în circumstanțe de la care nu se poate deroga.

2. Articolul 11 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (1950); *«Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale. 2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, [...]. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat [5]».*

În acest caz, Convenția prezintă o gamă mai largă de acțiune în cadrul dreptului la întrunire, încadrând expres sindicatele ca formă de organizare și afiliere permanentă a persoanelor încadrate în câmpul muncii. Totodată, se relatează mai detaliat despre cazurile în care se admite restrângerea în exercitare a acestui drept fundamental, condițiile fiind exhaustiv stabilite în acest text.

3. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice 1966, în art. 21 prevede că *«Dreptul la întrunire pașnică este recunoscut. Exercițarea acestui drept nu poate fi supusă decât restricțiilor conforme cu legea și [...] pentru a ocroti drepturile și libertățile altora [6]».*

4. Articolul 15 al Convenției ONU privind Drepturile Copilului 1989 relatează că – *«Statele părți recunosc drepturile copilului la libertatea de asociere și la libertatea de întrunire pașnică. Exercițarea acestor drepturi nu poate fi îngrădită decât de restricțiile prevăzute în mod expres de lege și care sunt necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al siguranței sau ordinii publice ori pentru a proteja sănătatea publică sau bunele moravuri ori pentru a proteja drepturile și libertățile altora [7]».*

Observăm că dreptul la libertatea de întrunire pașnică a cunoscut o evoluție importantă prin faptul că acest drept a fost recunoscut prin act internațional și copiilor. În aceste circumstanțe, dreptul declarat copiilor se va supune condițiilor legale internaționale și naționale prin care se vor întreprinde toate măsurile pentru siguranța exercitării acestuia și buna desfășurare a întrunirilor copiilor.

5. În Documentul OSCE de la Copenhaga [8] din 1990, Statele participante a OSCE s-au angajat să respecte dreptul la întrunire și demonstrație pașnică.

Pe lângă subiectele legate de asigurarea condițiilor de exercitare a dreptului electoral și a modificărilor revoluționare aduse în domeniul ce se ocupă cu minoritățile etnice, statele membre au consacrat dreptul la libertatea întrunirilor pașnice și dreptul la asociere. Prin menționarea acestui drept fundamental, s-a cimentat ideea obligației din partea autorităților naționale de a asigura securitatea participanților și organizatorilor întrunirilor de la atacurile oponentilor sau a persoanelor agresive, precum și în ceea ce ține de protecția locului desfășurării manifestațiilor. Aici a apărut ideea de implicare activă a forțelor polițienești în cadrul tuturor întrunirilor organizate, ulterior, în legislația internă a statelor fiind adoptate prevederile legale prin care participanții vor solicita, la necesitate, suportul organelor de forță pentru securitatea comună a participanților, precum și pentru buna desfășurare a procesiunilor organizate. În mod obligatoriu, însă, chiar dacă prezența organelor de forță nu a fost solicitată, autoritățile locale vor asigura perimetrul locației evenimentului cu prezența poliției, în vederea supravegherii și menținerii ordinii publice și preîntâmpinării și contracarării cărorva atacuri din afară asupra persoanelor ce exercită pașnic și legal dreptul lor fundamental la asociere și întrunire.

Dreptul la întrunirile pașnice poate fi identificat sub diferite intitulări în actele internaționale. Drept exemplu, întâlnim denumirea: dreptul la libertatea de întrunire pașnică, dreptul la întrunire sau libertatea de întrunire, precum și în expresia – dreptul la asociere și la libertatea de întrunire pașnică. În viziunea doctrinarilor români, este necesar a se face o delimitare între noțiunile de *libertate* și *drept*. Susținem această opinie argumentând prin faptul că libertatea reprezintă starea, posibilitatea de a acționa independent și neinfluențat, după buna părere și dorire a persoanei, este condiția politică a persoane garantată de Constituție [9]. Dreptul însă, reprezintă prerogativa legal recunoscută și atribuită de către stat persoanelor de a avea o anumită conduită, prin care se pot bucura de anumite privilegii [10].

Juridic vorbind, *dreptul* reprezintă totalitatea normelor de conduită stabilite de lege, care poartă un caracter onerativ, imperativ sau permisiv, garantate prin forța coercitivă a statului, în caz de nerespectare fiind garantate prin aplicarea sancțiunilor. Totuși, să nu uităm că noțiunea de drept este utilizată și în sens restrâns, desemnând prerogativa persoanei la o anumită acțiune sau condiție, cum sunt drepturile fundamentale ale omului ca dreptul la viață, la libera exprimare, dreptul la libera circulație, dreptul la asociere și întrunire, dreptul la proprietate și întemeierea unei familii ect.

Libertatea, drept noțiune juridică însumă două viziuni. În prima accepțiune, libertatea fiind atributul indispensabil al persoanei cu care se naște și care este inalienabil, cuprinzând toate drepturile fundamentale, naturale ale omului fiind elementul indispensabil al condiției umane, însoțit de toate manifestările sociale ale acesteia. În a doua accepțiune, *libertatea* constituie ansamblul drepturilor fundamentale consfințite prin actul suprem al fiecărui stat – Constituția [11].

Libertatea individuală este fundamentală deoarece este atributul subiectiv și indispensabil în libera dezvoltare a personalității umane [12], făcând obiectul de reglementare a dreptului, acesta din urmă fiind garanția respectării de către stat a integrității, inviolabilității, individualității și a securității personalității umane într-un stat de drept. Libertățile cu care se naște omul se întind și pot

fi exercitate practic nelimitat, întinderea lor fiind până în punctul în care se încep drepturile și libertățile altora, adică ținând cont doar de granița care atinge libertățile celorlalți subiecți ai societății. Sarcina normelor de drept sunt de a reglementa corect limitele de acțiune a statului și a membrilor societății pentru a respecta ordinea publică și buna desfășurare a proceselor în stat.

Potrivit opiniei autorilor români [13], între libertățile și drepturile fundamentale garantate prin instrumentele internaționale în domeniul drepturilor omului, există diferențe, iar acești termeni au fost utilizați ca noțiuni distincte nu doar pentru a valorifica potențialul lor și a arăta importanța și grațiozitatea drepturilor pe care le consacără, dar și a statua universalitatea prerogativelor, de diversă natură, cu care este înzestrat omul chiar de la conceperea sa.

Deși au intervenit polemici și dezbateri doctrinare între mințile luminate ale domeniului științific și literar juridic, disputa s-a aplanat prin concluzia acceptată de majoritatea savanților prin faptul că utilizarea împreună, în aceeași expresie a termenilor de libertate și drept, nu se rezumă la o tautologie, scopul fiind de a contura valoarea lor și a stabili că sunt două instituții juridice distincte.

Libertatea este valoarea supremă a societății și a democrației, în special, ca formă de guvernământ. Tot potrivit opiniei autorilor sus menționați, libertatea a preexistat dreptului, acesta din urmă, pretinzând posibilitatea limitării libertăților. De aceea, trebuie să înțelegem clar că libertățile fundamentale ale omului diferă de drepturile care îi sunt oferite și recunoscute într-o societate. Sunt drepturi cu care omul se naște, acestea fiind inalienabile, chiar dacă în statul în care trăiește persoana aceste drepturi fundamentale nu sunt declarate prin lege, fie sunt limitate, acest fapt nu face ca ele să dispară din universalitatea drepturilor și libertăților cu care este investit omul prin simplul fapt că acesta este om.

Vom continua prin a face claritate și analiză mai profundă asupra dreptului la libertatea de asociere și dreptul la libertatea de întrunire pașnică garantat copiilor. Considerăm acest subiect mai puțin cercetat în doctrina națională, motiv din care îl supunem studiului în acest raport de analiză. Convenția ONU privind Drepturile Copilului este rezultatul unor îndelungate dialoguri și dispute asupra Declarației Universale a Drepturilor Omului. A fost necesară o perioadă foarte îndelungată de timp pentru ca membrii Comunității internaționale să ajungă la ideea de sistematizare a prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Copilului în forma unui act de talie mondială. Inconveniențele se refereau la titlul oferit și conținutul cuprins ce se dorea a fi codificat, și anume la blocul de drepturi și libertăți fundamentale referitoare la drepturile civile și politice și blocul de drepturi economice, sociale și culturale [14]. Susținerile membrilor comunității internaționale priveau aceste blocuri de drepturi ca fiind interdependente și conexe, făcând, aparent, imposibilă adoptarea a două acte internaționale care ar diviza aceste drepturi, sarcina constând și în argumentarea deciziei luate astfel. Totuși, după cum am remarcat și mai sus, a fost necesară o perioadă destul de impunătoare, ca în lumina zilei să apară Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale [15]. Aici a fost pusă temelie ideii de a consolida și drepturile copilului într-un act distinct.

Încercând a da răspuns la întrebarea cum copiii ar putea să se asocieze și să se întrunească pentru a-și exercita drepturile și libertățile declarate de Convenție și de la ce vârstă poate fi exercitat dreptul la întruniri, ne vine în ajutor Ghidul participării copiilor [16].

La nivel de instituție de învățământ, pot fi înființate: Consiliul Elevilor, Asociații de Studenți. Asociațiile sau Consiliile Elevilor care protejează și luptă pentru drepturi organizând întruniri la nivel de școală cu membrii Asociației, precum și cu fiecare clasă în parte. La nivel local, după practica europeană și Republica Moldova a preluat exemplul și a înființat Consiliile Locale ale

Copiilor și Tinerilor – CLCT, la moment în toate localitățile de nivelul întâi și doi din Republica Moldova existând aceste Consilii ale tinerilor, iar la nivel de Republică, Guvernul le acordă granturi mici pentru susținerea proiectelor inițiate de aceștia.

Dreptul la libertatea întrunirilor și de asociere este strâns legat cu dreptul la libera exprimare. Or, esența și spiritul dreptului la întrunirile pașnice se cuprinde în intenția și posibilitatea persoanei de a se face auzită în fața societății, a comunității din care face parte și în primul rând, captarea atenției autorităților. Zadarnică ar fi garantarea dreptului la întrunirea pașnică prin asigurarea locului, spațiului și a securității participanților la proteste, manifestații, demonstrații sau orice altă formă permisă de către lege pentru libera întrunire dacă, în cadrul acestor adunări nu se va putea îndeplini exprimarea propriu zisă a nemulțumirilor, a cererilor sau opiniei participanților. Îngrădirea unui drept garantat de comunitatea internațională sau în cadrul statului, vor periclita profund exercitarea altor drepturi garantate de Convenție. Libertatea cuvântului, a gândirii, acțiunii constituie bazele societății democratice, de asta trebuie să înțelegem că nu putem interzice sau limita libertățile și drepturile naturale ale omului.

Remarcăm intenția autorilor Convenției de a prezenta dreptul la întrunire alături de libertatea de asociere. Mai mult ca atât, Ghidul realizat pe practica jurisprudenței CtEDO, descrie dreptul la libertatea de asociere într-un capitol separat, ceea ce îi conturează independența funcțională, dar și legătura neîntreruptă cu libertatea de întrunire. Or, libertatea de asociere cuprinde dreptul de asociere în partide, organizarea asociațiilor neguvernamentale sau asociațiilor religioase, culturale precum și alte tipuri de organizații pentru reprezentarea intereselor unor anumite grupuri de oameni precum minoritățile etnice, naționale, religioase ect., totodată ele reprezentând și fundamentul organizării întrunirilor. Susținem această poziție deoarece în cadrul asociațiilor se concepe ideea care se vrea adusă societății și autorităților. Aici se formează valorile comune, planul de activitate, acțiunile ce trebuie întreprinse pentru a ajunge la destinatar în forma dorită și corectă.

Legătura supremă dintre libertatea la întrunire, asociere și libera exprimare nu le face să se suprapună, ele nu se umbresc reciproc, ci constituie un lanț continuu și interdependent în funcționarea principiilor societății democratice. Garantarea, protecția și valorificarea acestor libertăți garantează pluralismul politic și de idei, elimină frica de exprimare a opiniilor care nu corespund cu susținerile majorității societății și permite viabilitatea opoziției într-o societate corectă din punct de vedere a formei de guvernare democratică. Totuși, în cazurile când mesajul transmis de către manifestanți incită la ură, la agresiune sau la atentarea contra securității naționale sau integrității statale, autoritățile locale sunt în drept să intervină prompt [17]. Acțiunile de contracarare se realizează prin interzicerea manifestărilor, aplicarea forței fizice, reținerea membrilor sau organizatorilor întrunirii, aceste acțiuni fiind permise și necesare conform atât prevederilor internaționale, cât și normelor interne ale statului revenind în atribuțiile poliției unde, conform setului clasic realizat de Hermann Goldstein [18], sunt incluse obligațiile de protejare a garanțiilor constituționale, dar și a ordinii publice.

Potrivit comentariului CEDO [19], noțiunea de întrunire trebuie înțeleasă în sensul unei adunări de persoane având ca bază o cauză publică, și nu una particulară. Drept exemplu, mulțimea de oameni adunați la un concert organizat cu ocazia unei sărbători locale nu cade sub incidența termenului de întrunire avut în vedere de către Convenția și Declarația Universală a Drepturilor Omului. Ghidul privind articolul 11 a CEDO relatează despre importanța respectării condiției prezenței scopului de participare la întruniri. Astfel, situația în care un trecător se asimilează cu masa protestatarilor, nu îl face automat participant, deoarece scopul lui nu era deopotrivă cu cel al organizatorilor și a participanților, acesta putând a fi din întâmplare acolo sau din curiozitate. Mai

mult ca atât, prezența pe tot parcursul manifestației, la fel, nu poate fi folosită drept dovadă de participare dacă persoana declară în fața autorităților că nu a avut intenția de a participa și nu urmărește aceleași valori ca și organizatorii evenimentului sau participanții. Se conturează faptul că Curtea pune pe cântar intenția inițială a persoanei, dar nu se poate nega și poziția prin care prezența la manifestare poate fi considerată drept exercitarea libertății de întrunire, necesitând probe reale.

Referindu-ne la tipul și formele prin care se poate exercita dreptul la libertatea întrunirilor pașnice, menționăm că Curtea comunică despre întrunirile publice și private, adică în spațiile publice, în vizorul societății, cât și în locurile unor încăperi private. Și procesiunile sunt prevăzute drept formă de întrunire alături de marșuri, demonstrații, proteste, flashmob-uri, greve, proteste on – line, asocieri în partide, syndicate, blocuri, ONG-uri ect., toate acestea fiind pașnice și cu caracter non – violent. După cum este general cunoscut, Convenția recunoaște doar dreptul la libertatea de întrunire pașnică, iar întrunirile ce cheamă la ură, violență, îndemn la război, agresiune sau ură rasială, etnică, religioasă, națională, discriminare pe orice criteriu sau crearea pericolului vieții sau sănătății persoanelor, și cel mai important – acțiuni contra securității naționale și a integrității teritoriale sunt condamnate [20].

Elementele esențiale ale dreptului la întrunire se deduc a fi locația – în incinta clădirilor sau într-un spațiu deschis, timpul - data, ora, perioada, numărul participanților, subiectul, scopul bine determinat. Formele prin care poate fi exercitat dreptul la întruniri, potrivit Convenției Universale a Drepturilor Omului, sunt partidele politice, syndicatele, ONG-urile, asociațiile obștești, asociații ale minorităților etnice, asociațiile religioase, manifestațiile culturale, sportive sau cu alt caracter, marșurile, procesiunile cu caracter religios sau laic, proteste, greva, protestele online și contrademonstrațiile, precum și alte forme statuate în legislația națională sau propuse de cetățeni.

Menționăm că legislația națională exclude din reglementare întrunirile în cadrul clădirilor, întrunirilor cu caracter religios sau tradițional, manifestațiile sportive sau de divertisment, precum și cele cu caracter comercial, artistic și cultural [21]. Legislația Republicii Moldova a prevăzut câte o lege pentru fiecare formă de asociere și întrunire, reglementând separat posibilitatea de întrunire.

Concluzionând cele relatate supra, constatăm că dreptul la libertatea întrunirilor pașnice face parte din cadrul drepturilor firești cu care se naște fiecare persoană. Aceste drepturi nu pot fi luate de la om chiar dacă ele sunt interzise prin lege, or, omul este cel care a creat statul, și deci produsul nu poate fi superior creatorului. Această libertate constituie fundamentul democrației pentru toate timpurile. Nu există o societate cu adevărat democratică, dacă ea limitează posibilitatea membrilor societății să se asocieze în grupuri, pașnic, tehnic organizat, cu un anumit scop bine determinat, informați, cu intenția de a se manifesta pozitiv sau negativ pe segmentul unui subiect de importanță națională, regională, locală sau revendicarea și protecția unui drept.

Făcând trimitere la observațiile doctrinarilor și analizând actele internaționale care consacră drepturile și libertățile fundamentale ale omului, am observat utilizarea termenilor *drept* și *libertate* în aceeași expresie. Or, prin argumentele prezentate în literatura de specialitate am demonstrat că acești termeni diferă, de aceea constatăm că se necesită o parafrază a mai multor noțiuni și definiții din actele internaționale, pentru a evita interpretări greșite, bazându-ne pe principiile statutare ale dreptului: precizia, exactitatea, accesibilitatea și legalitatea.

Un eveniment important pe arena consacrării drepturilor omului este adoptarea Convenției privind Drepturile Copilului. Preocuparea autorilor acestui document dedicat se axează pe integrarea tinerilor, adolescenților și copiilor în procesul de decizie în comunitatea din care face parte prin instituirea Asociațiilor de elevi și Consiliilor Locale al Copiilor și Tinerilor.

Urmare a celor expuse, pe bună dreptate societatea democratică a cunoscut o dezvoltare apreciabilă în ceea ce ține de dreptul la libertatea de întrunire pașnică, fiind consacrat în mai multe instrumente internaționale din domeniul drepturilor omului [22] și a copilului, în special.

Referințe bibliografice

1. Grecia antică, *Organizarea politică*. Disponibil: <https://istorie-edu.ro/istoria-universala/grecia-antica/instituti-politice.html>. Accessed: 22.05.2024.
2. Wikipedia, *Magna Charta Libertatum*. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Magna_Charta_Libertatum. Accessed: 14.05.2024
3. Wikipedia, *Istoria democrației*. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_democra%C8%9Biei. Accessed: 14.05.2024.
4. Adunarea generală a O.N.U. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, Nr. 12 din 10-12-1948, Rezoluția 217 A - III din 10 decembrie 1948.
5. Consiliul Europei. *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, Roma, 4.11.1950.
6. Adunarea generală a Națiunilor Unite. *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice*, Nr. 31, adoptat și deschis spre semnare 16-12-1966, Intrat în vigoare la 23 martie 1967.
7. Adunarea generală a Națiunilor Unite. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului, UNICEF*, adoptată la 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a aderat la Convenție în anul 1993.
8. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, *Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței privind dimensiunea umană a CSCE*, adoptată la 29 iunie 1990.
9. Dexonline, *Libertate*. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/libertate>. Accessed: 18.05.2024.
10. Dexonline, *Drept*. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/drept>. Accessed: 17.05.2024.
11. Gușanu Eug., Staver L. *Noțiuni generale privind libertatea individuală a persoanei. În: Revista științifico-practică Nr.2/2018 IRIM*. pag. 161. CZU: 342.721. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/160-166_0.pdf. Accessed: 15.05.2024.
12. Arseni AI., *Dreptul constituțional și instituții politice*. Chișinău, 1997. Pag. 97.
13. Dabu V. Gușanu A-M. *Drept și libertate. Inconsecvențe legislative. Importanța diferențierii între drept și libertate*. ISSN-L=2285-0171, Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 2. Issue 2/2013. Pag. 1-10. Disponibil: https://www.ugb.ro/Juridica/Issue22013/2.Drept_si_libertate_Dabu_Valerica.RO.pdf. Accessed: 23.05.2024
14. Osmochescu N., Ciugureanu-Mihailuță C, *Problema clasificării drepturilor și libertăților fundamentale ale copilului*. *Revista Națională de Drept Nr. 1, ianuarie 2007*. Pag. 72. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-75_33.pdf. Accessed: 25.05.2024.
15. Adunarea Generală a Națiunilor Unite. *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale*, Nr. 31, adoptat și deschis spre semnare la 16 decembrie 1966, Intrat în vigoare din 16 decembrie 1966.

16. European Youth Exchange Moldova, *Ghid privind Participarea Copiilor și Tinerilor*, Disponibil: https://drepturilecopilului.md/files/publications/Participare_ghid.pdf. Accessed: 26.05.2024.
17. Voicu P. *Importanța poliției în asigurarea ordinii publice – element indispensabil al statului de drept*. Chișinău, 2014. Pag.473. În: *Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului*. Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11.12.2013. Disponibil: <https://iap.gov.md/images/conferinte/11.12.13.pdf>. Accessed: 20.05.2024.
18. *A se vedea*: Rozee S. *The European Union as a Comprehensive Police Actor*. Journal of Contemporary European Research, vol. 7, 2011. Pag. 440.
19. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Ghid privind art. 11 din Convenția europeană a drepturilor omului – Libertatea de întrunire și de asociere*, Actualizat la 31.08.2021. Pag. 9. Disponibil: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_11_rum. Accessed: 25.05.2024.
20. Centrul de politici și reforme. *Libertatea întrunirilor: Ghid pentru cetățeni*. Disponibil: <https://cpr.md/2022/12/02/libertatea-intrunirilor-ghid-pentru-cetateni/>. Accessed: 24.05.2024.
21. *Legea privind întrunirile*, Nr. 26 din 22-02-2008, Publicat: 22-04-2008 în MO Nr. 80 art. 261, Modificat prin LP220 din 08.11.18, MO 462-466/12.12.18 art.772; în vigoare 12.12.18, art. 2.
22. Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR). *Ghidul drepturilor omului pentru asigurarea ordinii publice la întruniri*, 2016. Pag. 9. Disponibil: <https://www.osce.org/files/f/documents/6/0/439178.pdf>. Accessed: 21.05.2024.